

Det 24. Nordiska Ikonografiska Symposiet

Deltagarna, övre raden: Anu Mänd, Kaire Tooming, Merike Kurisoo, Thomas W. Lassen, Annette Landen, Carsten Bach-Nielsen, Carina Jacobsson, Jan Svanberg, Lise Gjedssø Bertelsen, Mia Åkestam, Poul Grinder-Hansen, Stina Fallberg Sundmark, Lars Berggren, Margrete C. Stang, Herman Bengtsson, Pia Bengtsson Melin, Morten Stige, Helen Bome, Ulla Haastrup, Lisa Nyberg, Kersti Markus. Undre raden: Eva Lindqvist Sandgren, Ingalill Pegelow, Søren Kaspersen, Margareta Kempff Östlind, Ragnhild M. Bø (på bilden saknas Ebbe Nyborg och Markus Hiekkänen).

De nordiska ikonografiska symposierna arrangeras sedan 1968 vartannat år av de nordiska länderna enligt ett rullande schema. Årets symposium avhölls i Pirita kloster i Tallinn, eller, om man så vill, i Birgittaklostret i Reval, den 28–31 augusti 2014. Temat för symposiet var ”Att presentera sig själv. Visuella manifestationer av donatorer, ägare och konstnärer under medel-

tid och efterreformatorisk tid”. Deltagarna bestod av drygt 30 personer representerande alla de nordiska länderna utom Island men inklusive Estland, som nu för andra gången stod för arrangemangen. Arbetsgruppen som förberett och genomförde det hela – Kersti Markus, Merike Kurisoo, Anu Mänd, Kaire Tooming och Helen Bome – stod även för visningar i flera av

stadens kyrkor. Bland annat besågs Helgeandskyrkan och dess altarskåp av Bernt Notke, och Nikolaikyrkan (Niguliste museum) med Lübeck-mästaren Herman Rodes nyligen restaurerade högaltarskåp och Notkes "Dödsdansen".

Årets symposium var mycket lyckat, såväl ifråga om vetenskapligt utbyte som praktiskt genomförande. Søren Kaspersens inspirerande keynote *'Att presentera sig själv' – kunsthistorie som psykohistorie*, blev utgångspunkt i många av de följande diskussionerna. Det fullmatade programmet, med 25 föredrag (se förteckning nedan) och ett antal exkursioner, förutsatte små avstånd och en väl fungerande logistik. Den moderna klosterbyggnaden, färdigställd 2001 och belägen alldeles invid de medeltida kyrko- och klosterruinerna, visade sig också synnerligen ändamålsenlig. Den ligger lugnt och lite avskild i stadens utkant, men ändå med allt man kan önska sig inom räckhåll. Tekniken fungerade bra, inkvarteringen var utmärkt och det fanns gott om plats för större och mindre diskussionsgrupper. Som vanligt var också samtalen i pauserna och vid måltiderna mycket givande. Här löstes en hel del ikonografiska gåtor, och åtminstone i ett par fall kommer dessa diskussioner att leda till artiklar i ICO.

Under den avslutande sessionen utsågs ICO:s redaktionskommitté för de kommande två åren (se ICO:s hemsida). Diskuterades även om den digitala tidskriften borde kompletteras med en tryckt upplaga. Det visade sig att mer än hälften av de närvarande gärna ville ha en sådan, och

redaktionskommittén ska därför utreda de ekonomiska möjligheterna att tillmötesgå önskemålet. Påpekades dock att redaktionsarbetet redan nu är alltför omfattande i förhållande till de tillgängliga ekonomiska resurserna.

Markus Hiekkanen föreslog att symposierna och symposiepublikationerna fortsättningsvis skulle avhållas och publiceras på engelska. Förslaget fick inledningsvis visst stöd från de estniska deltagarna, men mötte starkt motstånd från övriga länder. Från redaktionen påpekades att det skulle försvåra publicering av symposieföredrag i ICO och fördyra framställningen av tidskriften. Flera deltagare framhöll också det numera näst intill unika i att förhandlingarna sker på skandinaviska, det vill säga på svenska, norska eller danska, vilket stimulerar det nordiska samarbetet och den internordiska språkförståelsen. Båda är viktiga, inte minst på längre sikt. Ebbe Nyborg påpekade – inte utan emfas – att liknande nordiska sammanslutningars övergång till engelska snabbt hade lett till att deras verksamhet upphört. Efter avslutad diskussion lades förslaget om språklig nyordning utan åtgärd till handlingarna.

Vid den avslutande middagen avtackades organisationsgruppen, och speciellt dess ledare, Kersti Markus, för de utmärkta arrangemangen. Nästa ikonografiska symposium, det 25:e i ordningen, kommer att anordnas av och i Sverige 2016, exakt var är ännu oklart.

Lars Berggren

Anu Mänd visar Helgeandskyrkan i Tallinn. Foto Lars Berggren.

Föredrag, alfabetiskt ordnade efter föredragshållare

- Carsten Bach-Nielsen (Kirkehistorie, Århus): Frederik II af Danmark og Sophie af Mecklenburg – et stjernepar fra renæssansen. En fyrstelig tysk repræsentationsform i Danmark?
- Herman Bengtsson (Upplandsmuseet, Uppsala): Atlanter, apor och arkitekter. Några reflexioner kring den medeltida byggmästarbilden
- Pia Bengtsson Melin (Upplandsmuseet, Uppsala): Hantverkarens kläder gör konstnären självbild
- Lars Berggren (Konstvetenskap, Åbo): Gustav II Adolf: Biblisk Lejonkung, *Miles Christi* och romersk kejsare
- Ragnhild M. Bø (Kunsthistorie, Oslo): Portrett-kunst ved hoffet i Burgund (ca.1380–1450)

- Stina Fallberg Sundmark (Teologi, Uppsala): Minnets materialitet och kroppens konkretion. Minneskultur och kroppslighet under svenskenmedeltid
- Lise Gjedssø Bertelsen (gästforskare, Uppsala universitet): Var biskop Odo det berömda Bayeux-tapets donor? Stötter de visuella manifestationer af ham denne teori?
- Poul Grønder-Hansen (Nationalmuseet, København): Gavegivingens gestik i 1500-tallets Danmark
- Ulla Haastrup (Kunsthistorie, København): Det kongelige stifterpar malet i Vå Kirke, 1121–22. Margrethe Fredkulla og Kong Niels (1103-1134), deres forbindelser til Rus og Byzans

Markus Hiekkanen (Konsthistoria, Helsingfors): Ambiguity and the Representation of a Donor or Donors

Carina Jacobsson (Konstvetenskap, Uppsala): Synliga och osynliga donatorer i flandriska altarskåp

Søren Kaspersen (Kunsthistorie, København): 'Att presentera sig själv' – kunsthistorie som psyko-historie

Margareta Kempff Östlind (Konstvetenskap, Stockholm): Skapat till Guds ära – om den medeltida hantverkarens villkor

Thomas W. Lassen (Middelalderarkæolog, Sørup): De sidste abbedisernes bidrag til udsmykningen af Birgittinernes klosterkirke i Maribo

Eva Lindqvist Sandgren (Konstvetenskap, Uppsala): En birgittinsk stämpel?

Kersti Markus (Konstvetenskap/Historia, Tallinn): Mariakyrkan i Visby. Tankar kring maktspel och självrepresentation i östersjöområdet ca 1160–1230

Anu Mänd (Konsthistoria/Historia, Tallinn): Presenting Individual and Collective Identity: Façades and Doorside Stones of Dwelling Houses and Guildhalls in Tallinn and Riga (15th–16th centuries)

Lisa Nyberg (Teologi, Lund): Den osynlige donatorn. En diskussion om det adliga inflytandet i det svenska kyrkorummets utsmyckning efter 1680

Ebbe Nyborg (Danmarks Kirker, Nationalmuseet, København): Fjenneslev og Gørlev kirker. To sjællandske familiemausoleer fra 11–1200-tallet.

Ingalill Pegelow (Konstvetenskap, Stockholm): Jakob Ulfsson, ärkebiskop – och donator?

Elina Räsänen (Konsthistoria, Helsingfors): Nykyrko, dess altarskåp och de målade bilderna av donatorparet på östra väggen

Margrethe C. Stang (Kunst- og medievitenskap, Trondheim): Donatorbilder i fjellbygden. Volbufrontalet og korhvelvet i Vang stavkirke (ca 1300) sett i lys av samtidige kilder

Morten Stige (Byantikvaren, Oslo): Norske kirkepatroner. Synlighet og usynlighet i det norske kirkerommet gjennom middelalderen

Jan Svanberg (Konstvetenskap, Stockholm): Hur två sengotiska konstnärer i Skandinavien, målaren Albertus pictor och bildhuggaren Adam van Düren presenterar sig själva i ord och bilder

Mia Åkestam (Konstvetenskap, Stockholm): Finnas till. Närvaro i Vadstena klosterkyrka åren omkring 1400

Ruinerna av birgittinerklostret och kyrkan, byggda i början av 1400-talet. Kyrkan konsekkrerades av Tallinns biskop Henrik II den 15 augusti 1436. Foto Lars Berggren.

Pirita klostrets kyrkorum med blick ut mot kyrkoruinen. Det moderna klostret, ritat av de estniska arkitekterna Ra Lubse och Tabel Tubal, Tallinn, stod färdigt 2001. Foto Lars Berggren.

